

Evenimentul zilei – 21 iunie 2011

Întoarcere în trecutul comunist cu Vladimir Tismăneanu

Vladimir Tismăneanu lansează un nou volum închinat domeniului politic, „Despre comunism. Destinul unei religii politice”.

Lansarea va avea loc joi, începând cu ora 18.30 la Librăria Humanitas Kretzulescu. Alături de autorul cărții, la eveniment vor fi prezenți Mircea Cărtărescu și Gabriel Liiceanu. Scriitorul își descrie cartea ca „o invitație de a gândi împreună despre soarta ideilor radicale, despre ceea ce Raymond Aron a numit opiul intelectualilor, deci utopia marxista, și, mai ales, despre cauzele eșecului său istoric”.

Profesor la Universitatea Maryland, unde predă științe politice, Vladimir Tismăneanu a abordat experiența comunistă atât dintr-o perspectivă teoretică, cât și memorialistică, amintind de lagărele de concentrare din perioada ideologiilor radicale.

Iată un fragment din cea mai recentă carte a lui Vladimir Tismăneanu, în traducerea lui Vladimir Vladimirov:

„Proiect transcendent și soteriologie laic, utopie chiliastică și promisiune emancipatoare, determinism rigid și voluntarism febril, comunismul a fost o doctrină axată pe realizarea unor scopuri radical transformatoare. Datorită obiectivelor sale universaliste, a promisiunilor escatologice și a ambițiilor atotcuprinzătoare, a fost adesea descris drept o religie politică sau laică. Țelul ultim al comunismului era crearea unei noi civilizații, construite pe baza Omului Nou. Doi factori defineau această doctrină: rolul privilegiat al partidului și transformarea revoluționară a naturii umane. Comunismul promova o nouă concepție asupra existenței umane (societate, economie, psihologie socială și individuală, artă). Țelul comunismului era transcenderea moralității tradiționale. A atribuit partidului propria sa moralitate, acordându-i doar acestuia dreptul de a defini înțelesul și scopul ultim al existenței umane. Statul a devenit valoarea supremă, absolută în contextul doctrinei escatologice a revoluției. Prin cultul unității absolute, pe drumul către salvare prin cunoașterea istoriei, comunismul a dat naștere unui proiect nou, complet din punct de vedere social și politic, axat pe purificarea comunităților aflate sub vraja sa ideologică. În calitatea sa de mit politic cu o formidabilă putere de influență, comunismul promitea eliberarea imanentă, șansa de a fi prosper, libertatea și egalitatea. De fapt, în cursul secolului XX, Weltanschauung-ul comunist a devenit temelia experimentelor politice totalitare bazate pe ideologie, care s-au soldat cu pierderi omenești îngrozitoare. [...]

Marxismul trecea drept știință și nu drept un set de principii morale. Această pretenție profetică a condus la credința fanatică, aproape mistică a adepților, care au îmbrățișat viziunea apocaliptică, chiliastică a matematicii revoluționare a comunismului. Astfel, comunismul era, în același timp, o escatologie (o doctrină a salvării omenirii) și o ecleziologie (o ideologie a partidului/mișcării revoluționare). Realitatea ca atare era definitiv obiectivată și trebuia depășită, pe de o parte, prin emanciparea și revoluționarea proletariatului, pe de altă parte, prin utopia unei societăți fără clase sociale. Era presupusă astfel disoluția individului autonom

într-un cadru devorator al controlului absolut, politizarea dezastruoasă a psihicului, manipularea subiectivității, încercarea de a anihila spațiul privat ca ultim sanctuar al sinelui. [...]

Comunismul a fost un experiment complet de inginerie socială. Odată ce și-a construit imaginea asupra modernității pe principiul unei comunități aparte, omogene din punct de vedere social, care să facă trecerea prin deșertul istoriei, din întuneric către lumină, nu putea exista decât o soluție pentru cei care nu reușeau să se conformeze criteriilor pe care le presupunea: stigmatizarea, eliminarea, și, în cazurile extreme, exterminarea. Istoria nu avea decât o singură direcție, căci se desfășura de la libertate limitată la libertate absolută. Proiectul revoluționar al comunismului a fost total și totalizator”.

<http://www.evz.ro/detalii/stiri/intoarcere-in-trecutul-comunist-cu-vladimir-tismaneanu-934694.html>

Evenimentul zilei – 22 iunie 2011

Comunism. O religie politică

Comunismul a pretins că întemeiază Paradisul terestru, în fapt era vorba de o religie politică, de o soteriologie seculară, de o himeră capabilă să inspire, să galvanizeze, măcar în prima sa fază, pasiuni incandescente.

A apărut la editura Humanitas volumul meu "Despre comunism: Destinul unei religii politice". Este vorba de o colecție de articole și eseuri pe care le-am publicat în jurnale științifice și volume internaționale sau în publicații din România. Voi lansa cartea joi, 23 iunie, orele 18.30, la librăria Humanitas Kretzulescu, împreună cu Mircea Cărtărescu și Gabriel Liiceanu. Mulțumesc editurii pentru susținerea consecventă a proiectelor mele intelectuale. Public mai jos un fragment din prefața acestui volum.

"Despre comunism" nu este un "tratată despre comunism", ci o invitație de a gândi împreună, autorul și cititorul, soarta ideilor radicale, ceea ce Raymond Aron a numit opiul intelectualilor, deci utopia marxistă, și, mai ales, despre cauzele eșecului său istoric. Spre a cita memorabila formulare a poetului polonez Aleksander Wat, comunismul a fost inamicul omului interior. A fost de fapt o organizare a resentimentului social, o instituționalizare a urii, a invidiei și a ranchiunii istorice. Am definit această ideologie—pentru că înainte de a se întrupa ca regim politic concret, comunismul a fost și rămâne o doctrină apocaliptic-revoluționară— drept axiofobică (ostilă valorilor) și mnemofobică (urmărind ocultarea, chiar obliterarea, anihilarea memoriei). La început acestea erau doar o serie de idei. Ele s-au transformat în convingeri mai ales ca urmare a ascultării extraordinarelor emisiuni ale Monicăi Lovinescu și ale lui Virgil Ierunca la "Radio Europa Liberă". Când în lumea comunistă domneau sterpele poncifuri, cei doi mari intelectuali din exil contrapuneau valorile morale și cu noașterea istorică adâncită, o reflexivitate stăruitoare și lipsită de inhibiții. "Despre comunism" s-a născut ca efort de a oferi o abordare deopotrivă teroetică și istoric-memorialistică a experienței comuniste din veacul ideologiilor radicale și al lagărelor de concentrare. Deși am scris numeroase volume despre

ideologii și revoluții, acesta este primul care strânge laolaltă texte destinate luminării destinului comunismului ca mit politic, ca religie seculară, ca fantasmă oraculară cu ambiții de a explica totalitatea lumii și misterul vieții. Până în 1989, acel annus mirabilis cum inspirat l-a numit Ioan Paul al II-lea, comunismul părea disfuncțional, dar etern. Cu excepția lui Andrei Amalrik, nici cei mai îndrăzneți disidenți nu-și închipuiau că sistemul se va prăbuși în câți va ani. Sigur, era limpede că membrii castelor dominante își pierduseră avântul, suflul ideologic, că economia era ruinată, că modelul leninist capotase în competiția cu Occidentul democratic. Am încercat, în scrierile și cursurile mele să aflu "de ce"-ul acestei crize terminale. Tocmai pentru că, asemeni lui Martin Malia, consider că era vorba de partocrații ideocratice, ori altfel spus, de tiranii mitocratice, am pus accentul pe extincția impulsului utopic, pe ceea ce-am numit mizeria utopiei.

Revoluțiile din 1989, apoi năruirea URSS în 1991, au încheiat un ciclu din turbulenta istorie europeană și mondială de după Revoluția Franceză. Trei mituri s-au prăbușit odată cu căderea regimurilor leniniste: infailibilitatea, invincibilitatea și ireversibilitatea sistemelor comuniste. Dacă primele două sunt incontestabil eșuate, cel de-al treilea rămâne problematic. Mitul societății perfecte, cel al unui univers social total împăcat cu sine, rămâne în continuare un proiect, pentru mulți, seducător. Nu eram pregătiți pentru a trăi într-o lume a riscului și a incertitudinilor. Într-adevăr, post-comunismul a fost până în 1989 o utopie, un non-gândibil. Cum am spus, au existat voci care prevesteau finalul, dar nimeni nu avea o imagine cât de cât coerentă asupra ritmului prăbușirii. Se putea anticipa, am făcut- o eu însumi, că eroziunea ideologică va duce, pe fondul crizei economice, sociale și morale, la acest deznodământ fatal.

Apariția mișcării sindicale libere și auto-guvernate Solidaritatea în Polonia a fost de fapt începutul sfârșitului (nu putem ignora nici rolul Papei Ioan Paul al II-lea). Dar chiar un comentator atât de avizat, de inteligent istoric precum Timothy Garton Ash vorbea, în 1985, despre o posibilă, chiar probabilă lungă perioadă de otomanizare a statelor care compuneau Blocul Sovietic. În această viziune, de-totalitarizarea (de-radicalizarea) acestor sisteme avea să fie o degenerescență de lungă durată. Nu știu dacă putem vorbi de o reversibilitate a acestor tiranii ideocratice. Nu vor putea să se repete conform vechiului model pentru că utopia inițială – mitul egalitarist marxist al societății fără clase la care se ajunge printr-o revoluție cataclismică, deci prin "saltul din imperiul necesității în imperiul libertății -- este ea însăși defunctă.

<http://www.evz.ro/detalii/stiri/senatul-evz-comunism-o-religie-politica-934840.html>